

॥ प्रथमः प्रश्नः ॥

॥ तैत्तिरीयसंहितायां चतुर्थकाण्डे प्रथमः प्रश्नः ॥

युञ्जानः प्रथमं मनस्तत्त्वाय सविता धियः। अग्निं
ज्योतिर्निचार्य पृथिव्या अध्याभरत्। युक्ताय मनसा देवान्सुवर्यतो
धिया दिवम्। बृहज्ज्योतिः करिष्यतः सविता प्र सुवाति तान्।
युक्तेन मनसा वयं देवस्य सवितुः सवे। सुवर्गेयाय शक्त्यै। युञ्जते
मन उत युञ्जते धियो विप्रा विप्रस्य बृहतो विपश्चितः। वि होत्रा
दधे वयुनाविदेक इन्- (१)

मही देवस्य सवितुः परिष्टुतिः। युजे वां ब्रह्म पूर्य नमोभिर्वि
श्लोका यन्ति पथ्यैव सूरान्। शृण्वन्ति विश्वे अमृतस्य पुत्रा आ ये
धामानि दिव्यानि तस्थुः। यस्य प्रयाणमन्वन्य इद्ययुर्देवा देवस्य
महिमानमर्चतः। यः पार्थिवानि विममे स एतशो रजांसि देवः
सविता महित्वना। देव सवितुः प्र सुव यज्ञं प्र सुव (२)

यज्ञपतिं भगाय दिव्यो गन्धर्वः। केतूपूः केतं नः पुनातु
वाचस्पतिर्वाचमद्य स्वदाति नः। इमं नो देव सवितर्यज्ञं प्र सुव
देवायुवः सखिविदः सत्राजितं धनजितं सुवर्जितम्। ऋचा
स्तोमः समर्धय गायत्रेण रथन्तरम्। बृहद्गायत्रवर्तनि। देवस्य त्वा
सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां गायत्रेण छन्दसा-
ऽऽददेऽङ्गिरस्वदभिरसि नारि- (३)

रसि पृथिव्याः सधस्थादग्निं पुरीष्यमङ्गिरस्वदा भर त्रैष्टुभेन
 त्वा छन्दसाऽऽदेऽङ्गिरस्वद्वभिरसि नारिरसि त्वया वयः
 सधस्थ आग्निः शकेम खनितुं पुरीष्यं जागतेन त्वा छन्दसा-
 ऽऽदेऽङ्गिरस्वद्वस्त आधाय सविता बिभ्रदग्निः हिरण्ययीम्।
 तया ज्योतिरजस्रमिदग्निं खात्वी न आ भ्रानुष्टुभेन त्वा
 छन्दसाऽऽदेऽङ्गिरस्वत्॥ (४)

इद्यज्ञं प्र सुव नारिरानुष्टुभेन त्वा छन्दसा त्रीणि च॥ [१]

इमामगृभ्णन्नशनामृतस्य पूर्व आयुषि विदथेषु कव्या। तया
 देवाः सुतमा बभूवुरऋतस्य सामन्थसरमारपन्ती। प्रतूर्तं वाजिन्ना
 द्रव वरिष्ठामनु संवतम्। दिवि ते जन्म परममन्तरिक्षे नाभिः
 पृथिव्यामधि योनिः। युञ्जाथाः रासभं युवमस्मिन् यामे वृषण्वसू।
 अग्निं भरन्तमस्मयुम्। योगेयोगे तवस्तरं वाजेवाजे हवामहे।
 सखाय इन्द्रमृतये। प्रतूर्वन् (५)

एह्यवक्रामन्नशस्ती रुद्रस्य गाणपत्यान्मयोभूरेहि।
 उर्वन्तरिक्षमन्विहि स्वस्तिगव्यूतिरभयानि कृण्वन्। पूष्णा
 सयुजा सह। पृथिव्याः सधस्थादग्निं पुरीष्यमङ्गिरस्वदच्छेह्यग्निं
 पुरीष्यमङ्गिरस्वदच्छेमोऽग्निं पुरीष्यमङ्गिरस्वद्वरिष्यामोऽग्निं
 पुरीष्यमङ्गिरस्वद्वरामः। अन्वग्निरुषसामग्रमख्यदन्वहानि प्रथमो
 जातवेदाः। अनु सूर्यस्य (६)

पुरु॒त्रा च॑ र॒श्मीन॑नु द्यावा॑पृथि॒वी आ त॑तान। आ॒गत्य॑
वा॒ज्यध्व॑नः सर्वा॑ मृ॒धो वि धू॑नुते। अ॒ग्निः स॒धस्थे॑ मह॒ति चक्षु॑षा
नि चि॑कीषते। आ॒क्रम्य॑ वाजि॒न्यृथि॑वीम॒ग्निमि॑च्छ रु॒चा त्वम्।
भू॒म्या वृ॑त्वाय॑ नो ब्रूहि॒ यतः॑ खना॑म॒ तं व॑यम्। द्यौस्ते॑ पृ॒ष्ठं पृथि॑वी
स॒धस्थ॑मा॒त्मान्तरि॑क्षः॒ समु॑द्रस्ते॒ योनिः॑। वि॒ख्याय॑ चक्षु॑षा॒ त्वम॑भि
तिष्ठ (७)

पृ॒त॒न्यतः॑। उत्क्रा॑म मह॒ते सौभ॑गाया॒स्मादा॑स्थाना॒द्वि॒णो॒दा
वा॑जि॒न्। व॒यः स्या॑म सु॒म॒तौ पृथि॑व्या अ॒ग्निं ख॑निष्यन्त॑ उ॒पस्थे॑
अस्याः॑। उ॒द॒क्र॒मी॒द्वि॒णो॒दा वा॒ज्य॒र्वाकः॑ स लो॒कः सु॑कृतं
पृथि॑व्याः। ततः॑ खने॒म सु॒प्रती॑कम॒ग्निः सु॒वो रुहा॑णा॒ अधि॑ नाकं
उत्त॑मे। अ॒पो दे॒वीरु॑प॒ सृज॑ मधु॒मती॑रय॒क्ष्माय॑ प्र॒जाभ्यः॑। तासा॑ः
स्था॒नादु॒ज्जि॒हता॒मोष॑धयः सु॒पिप्प॒लाः। जिघ॑र्मि (८)

अ॒ग्निं मन॑सा घृ॒तेन॑ प्रति॒क्ष्यन्तं॑ भुव॑नानि॒ विश्वा॑। पृथुं॑
ति॒रश्वा॑ वय॑सा बृ॒हन्तं॑ व्यचि॑ष्ठम॒न्नः रभ॑सं वि॒दान॑म्। आ
त्वा॑ जिघ॑र्मि वच॑सा घृ॒तेना॑र॒क्षसा॒ मन॑सा॒ तज्जु॑षस्व। मर्य॑श्रीः
स्पृ॒ह्यद्व॑र्णो अ॒ग्निर्नाभि॑मृ॒शे त॒नुवा॒ जर्ह॑षाणः। परि॒ वाज॑पतिः
क॒विर॒ग्नि॒रु॒ह्या न्य॑क्रमीत्। दध॑द्र॒त्नानि॑ दा॒शुषे॑। परि॒ त्वाऽग्ने॑ पु॒रं
व॒यं वि॒प्रः सह॑स्य धीम॒हि। धृ॒षद्व॑र्णं दि॒वेदि॑वे भे॒त्तार॑म्भङ्गु॒राव॑तः।
त्वम॑ग्ने द्युभि॒स्त्वमा॑शुशु॒क्षणि॑स्त्वम॒द्भ्यस्त्वम॑श्म॒नस्परि॑। त्वं
वने॑भ्य॒स्त्वमोष॑धीभ्य॒स्त्वं नृ॑णां नृ॒पते॑ जायसे॒ शुचिः॑॥ (९)

प्रतूर्वन्धसूर्यस्य तिष्ठ जिघर्षि भेत्तारं विश्वं॥ [२]

देवस्य॑ त्वा सवितुः॑ प्रसवे॑ऽश्विनो॑र्बाहुभ्यां॑ पूष्णो हस्ता॑भ्यां
पृथिव्याः सधस्थे॑ऽग्निं पुरी॑ष्यमङ्गिरस्वत्खनामि। ज्योति॑ष्मन्तं त्वाग्ने
सुप्रती॑कमज॑स्रेण भानुना दी॒द्यानम्। शिवं प्रजा॑भ्योऽहि॑सन्तं
पृथिव्याः सधस्थे॑ऽग्निं पुरी॑ष्यमङ्गिरस्वत्खनामि। अपां पृ॒ष्ठम॑सि
सुप्रथा॑ उर्व॑ग्निं भरि॑ष्यदपरावपिष्ठम्। वर्ध॑मानं म॒ह आ च पुष्करं॑
दिवो मा॒त्रया वरि॑णा प्रथस्व। शर्म च स्थः (१०)

वर्म च स्थो अच्छि॑द्रे बहुले उ॒भे। व्यच॑स्वती सं वसा॑थां
भ॒र्तम॑ग्निं पुरी॑ष्यम्। सं वसा॑था॒ सुव॑र्विदा॒ समीची॑ उरंसा॒
त्मना॑। अ॒ग्निम॒न्तर्भ॑रिष्यन्ती ज्योति॑ष्मन्तमज॑स्रमि॒त्। पुरी॑ष्यो-
ऽसि वि॒श्वभ॑राः। अथ॑र्वा त्वा प्रथ॑मो निर॑मन्थदग्ने। त्वाम॑ग्ने
पुष्करा॑दध्यथ॑र्वा निर॑मन्थत। मूर्ध्नो॑ विश्व॑स्य वा॒घतः॑। तमु॑ त्वा
दध्य॑ङ्घ्रिषिः पु॒त्र ईधे॑ (११)

अथ॑र्वणः। वृ॒त्रह॑णं पुर॒न्दर॑म्। तमु॑ त्वा पा॒थ्यो वृषा॑ समी॑धे
दस्यु॑हन्त॑मम्। ध॒नञ्ज॑य॒ रणे॑रणे। सीद॑ होतुः स्व उ॑ लो॒के
चि॑कि॒त्वान्धसा॑दया य॒ज्ञः सु॑कृतस्य यो॒नौ। दे॒वावी॑र्दे॒वान् ह॒विषा॑
यजा॑स्यग्ने बृह॑द्यज॑माने वयो॑ धाः। नि होता॑ होतृष॑दने वि॒दान॑स्त्वेषो
दी॒दिवा॑ र॒ अस॑दथ्सु॒दक्षः॑। अद॑ब्धव्रतप्रमतिर्वि॑सिष्ठः सह॑स्रम्भ॒रः
शुचि॑जिह्वो अ॒ग्निः। स र॑ सीद॑स्व म॒हा र॑ असि॑ शोच॑स्व (१२)

देववीतमः। वि धूममग्ने अरुषं मियेध्य सृज प्रशस्त दर्शतम्।
जनिष्वा हि जेन्यो अग्ने अह्वाँ हितो हितेष्वरुषो वनेषु। दमेदमे
सप्त रत्ना दधानोऽग्निर्होता नि षसादा यजीयान्॥ (१३)

स्थ ईधे शोचंस्व सप्तविंशतिश्च॥ — [३]

सं ते वायुर्मातरिश्वा दधातूत्तानायै हृदयं यद्विलिष्टम्। देवानां
यश्चरति प्राणथेन तस्मै च देवि वर्षडस्तु तुभ्यम्। सुजातो ज्योतिषा
सह शर्म वरूथमासदः सुवः। वासो अग्ने विश्वरूपः सं व्ययस्व
विभावसो। उदु तिष्ठ स्वध्वरावा नो देव्या कृपा। दृशे च भासा
बृहता सुशुक्निराग्ने याहि सुशस्तिभिः। (१४)

ऊर्ध्व ऊ षु ण ऊतये तिष्ठा देवो न संविता। ऊर्ध्वो
वाजस्य सनिता यदञ्जिभिर्वाघद्विर्विह्वयामहे। स जातो गर्भो असि
रोदस्योरग्ने चारुर्विभृत ओषधीषु। चित्रः शिशुः परि तमाँस्युक्तः प्र
मातृभ्यो अधि कनिक्रदद्वाः। स्थिरो भव वीङ्ङ्ङ आशुर्भव वाज्यर्वन्न।
पृथुर्भव सुषदस्त्वमग्नेः पुंरीषवाहनः। शिवो भव (१५)

प्रजाभ्यो मानुषीभ्यस्त्वमङ्गिरः। मा द्यावापृथिवी अभि शूशुचो
मान्तरिक्षं मा वनस्पतीन्। प्रेतु वाजी कनिक्रदन्नानेदद्वासंभः पत्वा।
भरन्नग्निं पुंरीष्य मा पाद्यायुषः पुरा। रासंभो वा कनिक्रदत्सुयुक्तो
वृषणा रथे। स वामग्निं पुंरीष्यमाशुर्दूतो वहादितः। वृषाग्निं वृषणं
भरन्नपां गर्भँ समुद्रियम्। अग्न आ याहि (१६)

वीतयं ऋतं सत्यम्। ओषधयः प्रति गृहीताग्निमेतं
 शिवमायन्तमभ्यत्र युष्मान्। व्यस्यन्विश्वा अमतीररातीर्निषीदन्तो
 अपं दुर्मतिं हनत्। ओषधयः प्रति मोदध्वमेनं पुष्पावतीः
 सुपिप्पलाः। अयं वो गर्भं ऋत्वियः प्रत्नं सधस्थमासदत्॥ (१७)

सुशस्तिभिः शिवो भव याहि षट्त्रिंशच्च॥ [४]

वि पाजसा पृथुना शोशुचानो बाधस्व द्विषो रक्षसो अमीवाः।
 सुशर्मणो बृहतः शर्मणि स्यामग्नेरहं सुहवस्य प्रणीतौ। आपो
 हिष्ठा मयोभुवस्ता न ऊर्जे दधातन। महे रणाय चक्षसे। यो वः
 शिवतमो रसस्तस्य भाजयतेह नः। उशतीरिव मातरः। तस्मा
 अरं गमाम वो यस्य क्षयाय जिन्वथ। आपो जनयथा च नः।
 मित्रः (१८)

संसृज्यं पृथिवीं भूमिं च ज्योतिषा सह। सुजातं
 जातवेदसमग्निं वैश्वानरं विभुम्। अयक्ष्माय त्वा संसृजामि
 प्रजाभ्यः। विश्वे त्वा देवा वैश्वानराः संसृजन्त्वानुष्टुभेन
 छन्दसाङ्गिरस्वत्। रुद्राः सम्भृत्य पृथिवीं बृहज्ज्योतिः समीधिर।
 तेषां भानुरजस्र इच्छुक्रो देवेषु रोचते। संसृष्टां वसुभी रुद्रैर्धीरैः
 कर्मण्यां मृदम्। हस्ताभ्यां मृद्धीं कृत्वा सिनीवाली करोतु (१९)

ताम्। सिनीवाली सुकपर्दा सुकुरीरा स्वौपशा। सा
 तुभ्यमदिते मह ओखां दधातु हस्तयोः। उखां करोतु शक्त्या

बाहुभ्यामदितिर्धिया। माता पुत्रं यथोपस्थे साग्निं बिभर्तु गर्भ-
आ। मुखस्य शिरोऽसि यज्ञस्य पदे स्थः। वसंवस्त्वा कृण्वन्तु
गायत्रेण छन्दसाङ्गिरस्वत्पृथिव्यसि रुद्रास्त्वा कृण्वन्तु त्रैष्टुभेन
छन्दसाङ्गिरस्वदन्तरिक्षमसि (२०)

आदित्यास्त्वा कृण्वन्तु जागतेन छन्दसाङ्गिरस्वद्वोरसि विश्वे
त्वा देवा वैश्वानराः कृण्वन्त्वानुष्टुभेन छन्दसाङ्गिरस्वद्विशोऽसि
ध्रुवासि धारया मयि प्रजा९ रायस्पोषं गौपत्य९ सुवीर्य९
सजातान् यजमानायादित्यै रास्त्रास्यदितिस्ते बिलं गृह्णातु पाङ्केन
छन्दसाङ्गिरस्वत्। कृत्वाय सा महीमुखां मृन्मयीं योनिमग्नये। तां
पुत्रेभ्यः सम्प्रायच्छददितिः श्रपयानिति॥ (२१)

मित्रः करोत्वन्तरिक्षमसि प्र चत्वारि च॥ [५]

वसंवस्त्वा धूपयन्तु गायत्रेण छन्दसाङ्गिरस्वद्रुद्रास्त्वा
धूपयन्तु त्रैष्टुभेन छन्दसाङ्गिरस्वदादित्यास्त्वा धूपयन्तु जागतेन
छन्दसाङ्गिरस्वद्विश्वे त्वा देवा वैश्वानरा धूपयन्त्वानुष्टुभेन
छन्दसाङ्गिरस्वदिन्द्रस्त्वा धूपयत्वङ्गिरस्वद्विष्णुस्त्वा धूपय-
त्वङ्गिरस्वद्वरुणस्त्वा धूपयत्वङ्गिरस्वददितिस्त्वा देवी विश्वदेव्यावती
पृथिव्याः सधस्थेऽङ्गिरस्वत्खनत्ववट देवानां त्वा पत्नीः (२२)

देवीर्विश्वदेव्यावतीः पृथिव्याः सधस्थेऽङ्गिरस्वद्वधतूखे
धिषणास्त्वा देवीर्विश्वदेव्यावतीः पृथिव्याः सधस्थेऽङ्गिरस्व-

दभीन्धतामुखे ग्रास्त्वा देवीर्विश्वदैव्यावतीः पृथिव्याः सधस्थे-
ऽङ्गिरस्वच्छपयन्तूखे वरूत्रयो जनयस्त्वा देवीर्विश्वदैव्यावतीः
पृथिव्याः सधस्थेऽङ्गिरस्वत्पचन्तूखे। मित्रैतामुखां पंचैषा मा भेदि।
एतां ते परि ददाम्यभित्यै। अभीमाम् (२३)

महिना दिवं मित्रो बभूव सप्रथाः। उत श्रवसा पृथिवीम्।
मित्रस्य चर्षणीधृतः श्रवो देवस्य सानसिम्। द्युम्नं चित्रश्रवस्तमम्।
देवस्त्वा सवितोद्वपतु सुपाणिः स्वङ्गुरिः। सुबाहुरुत शक्त्या।
अपद्यमाना पृथिव्याशा दिश आ पूण। उत्तिष्ठ बृहती भवोर्ध्वा तिष्ठ
ध्रुवा त्वम्। वसवस्त्वाच्छन्दन्तु गायत्रेण छन्दसाङ्गिरस्वद्रुद्रास्त्वा
च्छन्दन्तु त्रैष्टुभेन छन्दसाङ्गिरस्वदादित्यास्त्वाच्छन्दन्तु जागतेन
छन्दसाङ्गिरस्वद्विश्वे त्वा देवा वैश्वानरा आच्छन्दन्त्वानुष्टुभेन
छन्दसाङ्गिरस्वत्॥ (२४)

पत्नीरिमा९ रुद्रास्त्वाच्छन्दन्त्वेकात्रवि९शतिश्च॥ [६]

समास्त्वाग्र ऋतवो वर्धयन्तु संवत्सरा ऋषयो यानि सत्या।
सं दिव्येन दीदिहि रोचनेन विश्वा आ भाहि प्रदिशः पृथिव्याः।
सं चेध्यस्वाग्ने प्र च बोधयैनमुच्च तिष्ठ महते सौभगाय। मा च
रिषदुपसत्ता ते अग्ने ब्रह्माणस्ते यशसः सन्तु मान्ये। त्वामग्ने वृणते
ब्राह्मणा इमे शिवो अग्ने (२५)

संवरणे भवा नः। सप्तलहा नो अभिमातिजिच्च स्वे गये

जागृह्यप्रयुच्छन्न। इहैवाग्ने अग्निं धारया रयिं मा त्वा नि क्रन्पूर्वचितो
निका॒रिणः। क्षत्र॑मग्ने सु॒यम॑मस्तु तुभ्य॑मुप॒सत्ता वर्ध॑तां ते अनिष्ट॑तः।
क्ष॒त्रेणा॑ग्ने स्वायुः स॒ र॑भस्व मि॒त्रेणा॑ग्ने मि॒त्रधे॑यं यतस्व। स॒जा॒तानां॑
मध्य॑म॒स्था ए॒धि रा॒ज्ञा॑मग्ने विह॒व्यो दी॒दिही॑ह। अतिं (२६)

निहो अति॒ स्निधो॑ऽत्यचि॑त्तिमत्यरा॑तिमग्ने। विश्वा॒ ह्यग्ने
दुरि॒ता सह॒स्वाथा॒स्मभ्य॑ र॒स॒हवी॑रा र॒यिं दा॑ः। अ॒ना॒धृष्यो
जा॒तवे॑दा अनिष्ट॑तो वि॒राड॑ग्ने क्षत्र॑भृद्दी॒दिही॑ह। विश्वा॒ आशाः॑
प्रमु॑ञ्चन्मानु॑षीर्भियः शि॒वाभि॑र॒द्य परि॑ पाहि नो वृ॒धे। बृह॑स्पते
सवि॑तर्बोधयै॒न र॑ स॒ शि॒तं चि॒त्सन्त॒रा र॑ स॒ शि॒शाधि॑। वर्ध॑यैनं
मह॑ते सौभ॑गाय (२७)

विश्वं ए॒न॒मनु॑ मदन्तु दे॒वाः। अ॒मुत्र॑भूया॒दध॑ यद्य॒मस्य॑ बृह॑स्पते
अ॒भि॒शस्ते॑रमु॒ञ्चः। प्रत्यौ॑हताम॒श्विना॑ मृ॒त्युम॑स्माद्दे॒वाना॑मग्ने भि॒षजा॒
शची॑भिः। उ॒द्वयं॑ तम॑स॒स्परि॑ पश्य॑न्तो ज्योति॒रुत्तर॑म्। दे॒वं दे॒वत्रा॑
सूर्य॑मग॑न्म ज्योति॒रुत्त॑मम्॥ (२८)

इमे शिवो अग्नेऽति सौभगाय चतुस्त्रिंशच्च॥ [७]

ऊ॒र्ध्वा अ॑स्य स॒मिधो॑ भवन्त्यूर्ध्वा शु॒क्रा शो॒ची र॑ष्य॒ग्नेः।
द्यु॒मत्त॑मा सु॒प्रती॑कस्य सू॒नोः। तनू॑नपा॒दसु॑रो वि॒श्ववे॑दा दे॒वो दे॒वेषु॑
दे॒वः। प॒थ आ॑न॒क्ति म॒ध्वा घृ॑तेन। म॒ध्वा य॒ज्ञं न॑क्ष॒से प्री॑णानो
नरा॒श र॑सो अग्ने। सु॒कृद्दे॒वः स॒वि॒ता वि॒श्ववा॑रः। अ॒च्छा॒यमे॑ति

शर्वसा घृतेनेडानो वह्निर्मसा। अग्निं सुचो अध्वरेषु प्रयत्सु।
स यक्षदस्य महिमानमग्नेः सः (२९)

ई मन्द्रासु प्रयसः। वसुश्चेतिष्ठो वसुधातमश्च। द्वारो देवीरन्वस्य
विश्वे व्रता ददन्ते अग्नेः। उरुव्यचंसो धाम्ना पत्यमानाः। ते अस्य
योषणे दिव्ये न योनावुषासानक्ता। इमं यज्ञमवतामध्वरं नः। दैव्या
होतारावूर्ध्वमध्वरं नोऽग्नेर्जिह्वामभि गृणीतम्। कृणुतं नः स्विष्टिम्।
तिस्रो देवीर्बर्हिरेदं सदन्तिवडा सरस्वती (३०)

भारती। मही गृणाना। तन्नस्तुरीपमद्भुतं पुरुक्षु त्वष्टा
सुवीरम्। रायस्पोषं वि प्यतु नाभिंमस्मे। वनस्पतेऽवं सृजा
रराणस्मना देवेषु। अग्निर्हव्यं शमिता सूदयाति। अग्ने स्वाहा
कृणुहि जातवेद इन्द्राय हव्यम्। विश्वे देवा हविरिदं जुषन्ताम्।
हिरण्यगर्भः समवर्तताग्ने भूतस्य जातः पतिरेकं आसीत्। स
दाधार पृथिवीं द्याम् (३१)

उतेमां कस्मै देवाय हविषा विधेम। यः प्राणतो निमिषतो
महित्वैक इद्राजा जगतो बभूव। य ईशे अस्य द्विपदश्चतुष्पदः
कस्मै देवाय हविषा विधेम। य आत्मदा बलदा यस्य विश्वं
उपासते प्रशिषं यस्य देवाः। यस्य छायामृतं यस्य मृत्युः कस्मै
देवाय हविषा विधेम। यस्येमे हिमवन्तो महित्वा यस्य समुद्रं
रसां सह (३२)

आहुः। यस्येमाः प्रदिशो यस्य बाहू कस्मै देवाय हविषा विधेम। यं क्रन्दसी अवसा तस्तभाने अभ्यैक्षेतां मनसा रजमाने। यत्राधि सूर उदितौ व्येति कस्मै देवाय हविषा विधेम। येन द्यौरुग्रा पृथिवी च दृढे येन सुवः स्तभितं येन नाकः। यो अन्तरिक्षे रजसो विमानः कस्मै देवाय हविषा विधेम। आपो ह यन्महतीर्विश्वम् (३३)

आयन्दक्षं दधाना जनयन्तीरग्निम्। ततो देवानां निर्वर्ततासुरेकः कस्मै देवाय हविषा विधेम। यश्चिदापो महिना पर्यपश्यद्वक्षं दधाना जनयन्तीरग्निम्। यो देवेष्वधि देव एक आसीत्कस्मै देवाय हविषा विधेम॥ (३४)

अग्नेः स सरस्वती द्या९ सह विश्वश्चतुस्त्रिंशश्च॥ [८]

आकूतिमग्निं प्रयुज९ स्वाहा मनो मेधामग्निं प्रयुज९ स्वाहा चित्तं विज्ञातमग्निं प्रयुज९ स्वाहा वाचो विधृतिमग्निं प्रयुज९ स्वाहा प्रजापतये मनवे स्वाहाग्नये वैश्वानराय स्वाहा विश्वे देवस्य नेतुर्मतो वृणीत सुख्यं विश्वे राय इषुध्यसि द्युम्नं वृणीत पुष्यसे स्वाहा मा सु भित्था मा सु रिषो द९हस्व वीडयस्व सु। अम्बं धृष्णु वीरयस्व (३५)

अग्निश्चेदं करिष्यथः। द९हस्व देवि पृथिवि स्वस्तय आसुरी माया स्वधया कृतासि। जुष्टं देवानामिदमस्तु हव्यमरिष्टा

त्वमुदिहि यज्ञे अस्मिन्। मित्रैतामुखां तपैषा मा भेदि। एतान्ते
परि ददाम्यभित्यै। द्वन्नः सर्पिरासुतिः प्रत्नो होता वरेण्यः।
सहसस्पुत्रो अद्भुतः। परस्या अधि संवतोऽवरा५ अभ्या (३६)

तुर। यत्राहमस्मि ता५ अंवा। परमस्याः परावतो रोहिदंश्च इहा
गंहि। पुरीष्यः पुरुप्रियोऽग्ने त्वं तंरा मृधः। सीद त्वं मातुरस्या
उपस्थे विश्वान्यग्ने वयुनानि विद्वान्। मैनामर्चिषा मा तपसाभि
शूशुचोऽन्तरस्या५ शुक्रज्योतिर्वि भाहि। अन्तरग्ने रुचा त्वमुखायै
सदने स्वे। तस्यास्त्व५ हरसा तपञ्जातवेदः शिवो भव। शिवो
भूत्वा मह्यमग्नेऽथो सीद शिवस्त्वम्। शिवाः कृत्वा दिशः सर्वाः
स्वां योनिमिहासदः॥ (३७)

वीरयस्वा तपन्वि५शतिश्च॥

[९]

यदग्ने यानि कानि चा ते दारूणि दध्मसि। तदस्तु तुभ्यमिदं
घृतं तज्जुषस्व यविष्य। यदत्युपजिह्विका यद्वम्रो अतिसर्पति। सर्वं
तदस्तु ते घृतं तज्जुषस्व यविष्य। रात्रि५रात्रिमप्रयावम्भरन्तो-
ऽश्वायेव तिष्ठते घासमस्मै। रायस्पोषेण समिषा मदन्तोऽग्ने मा
ते प्रतिवेशा रिषाम। नाभा (३८)

पृथिव्याः समिधानमग्नि५ रायस्पोषाय बृहते हवामहे। इरं
मदं बृहदुक्थं यजत्रं जेतारमग्निं पृतनासु सासहिम्। याः सेना
अभीत्वरीराव्याधिनीरुगणा उत। ये स्तेना ये च तस्करास्ताः स्ते
अग्नेऽपि दधाम्यास्यै। दष्ट्राभ्यां मलिमूञ्मयैस्तस्करा५ उत।

हनू॑भ्या॒ऽस्ते॒नान्भ॑गव॒स्ता॒ऽस्त्वं खा॑द सु॒खादि॑तान्। ये जने॑षु
म॒लिम्ल॑वः स्ते॒नास॒स्तस्करा॑ वने॑। ये (३९)

कक्षे॑ष्वघा॒यव॒स्ता॒ऽस्ते॑ दधामि॒ जम्भ॑योः। यो अ॒स्मभ्य॑मरातीयाद्य
नो॒ द्वेष॑ते जने॑ः। निन्दा॒द्यो अ॒स्मान् दि॒प्सा॑च्च॒ सर्वं॑ तं म॑स्म॒सा
कु॑रु। स॒शितं॑ मे॒ ब्रह्म॒ स॒शितं॑ वीर्यं॑ बलम्। स॒शितं॑ क्षत्रं
जि॒ष्णु यस्या॒हमस्मि॑ पुरोहि॑तः। उदे॑षां बा॒हू अ॑तिर॒मुद्वर्च॑ उदू
बलम्। क्षि॒णोमि॒ ब्रह्म॑णा॒मित्रा॑नु॒न्नयामि॑ (४०)

स्वा॒ऽहम्। दृ॒शानो॑ रु॒क्म उ॒र्व्या व्य॑द्यौर्दुर्म॒र्षमायुः॑
श्रि॒ये रु॑चानः। अ॒ग्निर॒मृतो॑ अभव॒द्वयो॑भिर्यदे॑नं द्यौरज॑नय॒त्सुरेताः॑।
वि॒श्वा रूपा॑णि॒ प्रति॑ मुञ्चते क॒विः प्रासा॑वीद्भ॒द्रं द्वि॒पदे॑ चतु॑ष्पदे।
वि नाक॑मख्य॒त्सवि॑ता वरे॒ण्योऽनु॑ प्रयाण॑मु॒षसो॒ वि रा॑जति।
नक्तो॒षासा॒ सम॑नसा॒ विरू॑पे धा॒पये॑ते शिशु॑मेक॒ऽसमी॑ची। द्यावा॒
क्षामा॑ रु॒क्मः (४१)

अ॒न्तर्वि॑ भा॒ति दे॒वा अ॒ग्निं धा॑रयन्द्रवि॒णोदाः॑। सु॒पर्णो॑ऽसि
ग॒रुत्मा॑न्नि॒वृत्ते॒ शिरो॑ गाय॒त्रं चक्षुः॑ स्तोमं॑ आ॒त्मा सामं॑ ते
त॒नूर्वा॑मदे॒व्यं बृ॒हद्रथ॑न्तरे प॒क्षौ य॑ज्ञाय॒ज्ञियं॑ पुच्छं॒ छन्दा॑ऽस्य॒ङ्गानि॑
धि॒ष्णि॒याः श॒फा यजू॑ऽषि॒ नाम॑। सु॒पर्णो॑ऽसि ग॒रुत्मा॑न्दि॒वं गच्छ॑
सु॒वः पत॥ (४२)

अग्रे यं यज्ञमध्वरं विश्वतः परिभूरसि। स इद्वेवेषु गच्छति।
 सोम यास्तै मयोभुवं ऊतयः सन्ति दाशुषै। ताभिर्नोऽविता भव।
 अग्निर्मूर्धा भुवं। त्वं नः सोम या ते धामानि। तत्संवितुर्वरेण्यं
 भर्गो देवस्य धीमहि। धियो यो नः प्रचोदयात्। अचिन्ती यच्चकृमा
 दैव्ये जने दीनैर्दक्षैः प्रभूती पूरुषत्वता। (४३)

देवेषु च सवितुर्मानुषेषु च त्वं नो अत्र सुवतादनांगसः।
 चोदयित्री सूनृतानां चेतन्ती सुमतीनाम्। यज्ञं दधे सरस्वती।
 पार्वीरवी कन्या चित्रायुः सरस्वती वीरपत्नी धियं धात्।
 ग्राभिरच्छिद्रं शरणं सजोषा दुराधर्षं गृणते शर्म यंसत्।
 पूषा गा अन्वेतु नः पूषा रक्षत्वर्वतः। पूषा वाजं सनोतु नः।
 शुक्रं ते अन्यद्यजतं ते अन्यत् (४४)

विषुरूपे अहनी द्यौरिवासि। विश्वा हि माया अवसि स्वधावो
 भद्रा ते पूषन्निह रातिरस्तु। तेऽवर्धन्त स्वतवसो महित्वना नाकं
 तस्थुरु रुरु चक्रिरे सदैः। विष्णुर्यद्वावद्वृषणं मदच्युतं वयो न सीदन्नधि
 बरुहिषि प्रिये। प्र चित्रमर्कं गृणते तुराय मारुताय स्वतवसे
 भरध्वम्। ये सहांसि सहसा सहन्ते (४५)

रेजन्ते अग्रे पृथिवी मुखेभ्यः। विश्वे देवा विश्वे देवाः। द्यावां
 नः पृथिवी इमं सिध्ममद्य दिविस्पृशम्। यज्ञं देवेषु यच्छताम्।
 प्र पूर्वजे पितरा नव्यंसीभिर्गीर्भिः कृणुध्वं सदैने ऋतस्य। आ

नो॑ द्यावापृथिवी॑ दैव्ये॑न॒ जने॑न यातुं॒ महि॑ वां वरू॑थम्। अ॒ग्नि॑ः
 स्तोमे॑न बोधय॒ समिधा॑नो अम॑र्त्यम्। ह॒व्या दे॒वेषु॑ नो दधत्। स
 ह॑व्य॒वाडम॑र्त्य उ॒शिग्दू॑तश्चनो॑हितः। अ॒ग्निर्धिया॑ समृ॑ण्वति। शं नो॑
 भवन्तु॒ वाजे॑वाजे॥ (४६)

पूरुष॑त्वता यज॑तन्ते अ॒न्यथ्सह॑न्ते चनो॑हितोऽष्टौ च॥ [११]

[यु॒ञ्जान॑ इ॒माम॑गृ॒भ्णं दे॒वस्य॑ सन्ते वि पाज॑सा वस॑वस्त्वा॒ समा॑स्त्वो॒र्ध्वा अ॒स्याकू॑तिं यद॑ग्रे यान्यग्रे
 यं य॒ज्ञमेका॑दश॥११॥ यु॒ञ्जानो॑ वर्म॑ च स्थ आदि॒त्यास्त्वा॒ भार॑ती स्वा॑ अह॑ प॒द्वत्वारि॑शत्॥४६॥ यु॒ञ्जानो॑
 वाजे॑वाजे॥]